

XÃ HỘI HÓA TRONG HOẠT ĐỘNG THƯ VIỆN Ở TỈNH CẦN THƠ

VÕ THỊ THU HƯƠNG

Phó Giám đốc Thư viện tỉnh Cần Thơ

"Xã hội hóa" là một chủ trương lớn được Đảng và Nhà nước ta quan tâm, đặc biệt trong những năm gần đây khi đất nước ta bước vào thời kỳ đổi mới toàn diện trên tất cả lĩnh vực của đời sống xã hội.

Thực tế tại tỉnh Cần Thơ (trước đây là Hậu Giang), "xã hội hóa" đã được đề cập từ nhiều năm qua. Năm 1990 tỉnh Hậu Giang đã chọn làm "Năm văn hóa - xã hội" với phương châm "Cần kiệm xây dựng quê hương tập trung cho cơ sở". Trên cơ sở này, ngành VH-TT Cần Thơ đã đề ra chủ trương "Xã hội hóa - đa dạng hóa công tác xây dựng đời sống văn hóa cơ sở" và đạt được nhiều hiệu quả thiết thực.

Nghị quyết Đại hội đảng lần thứ IX cũng nêu rõ: "Phát triển mạng lưới thư viện, hiện đại hóa công tác thư viện, lưu trữ", điều này đã góp phần khẳng định ý nghĩa quan trọng của thư viện, cần có sự tham gia của toàn xã hội vào công tác thư viện.

Sau đây là một số kết quả bước đầu trong việc áp dụng "xã hội hóa" trong hoạt động thư viện tại tỉnh Cần Thơ như sau:

1. Xã hội hóa trong mở rộng các hoạt động thông tin tuyên truyền

Quan điểm của Đảng và Nhà nước ta đã nêu rõ: Xã hội hóa là mở rộng các nguồn đầu tư, khai thác các tiềm năng về nhân lực, vật lực và tài lực trong xã hội. Phát huy và sử dụng có hiệu quả các nguồn lực của nhân dân, tạo điều kiện cho hoạt động

văn hóa (trong đó có thư viện) phát triển nhanh hơn, chất lượng cao hơn, đây chính là chính sách lâu dài.

Tiếp thu quan điểm chỉ đạo trên đây, Thư viện tỉnh Cần Thơ đã vận dụng phương thức "xã hội hóa" trước hết trong các hoạt động thông tin tuyên truyền. Bởi đây là một hoạt động có tính đặc thù của ngành thư viện. Hiệu quả của công tác này phụ thuộc rất nhiều vào biện pháp tổ chức thực hiện. Một số hoạt động tiêu biểu đạt được qua phương thức "xã hội hóa" của Thư viện tỉnh Cần Thơ là:

*** Hội Báo Xuân:**

Đây là một hoạt động được thư viện tỉnh tổ chức thường xuyên từ năm 1996 đến nay. Hoạt động này đã nhận được sự đồng tình hưởng ứng rất cao của các tầng lớp nhân dân ở địa phương. Nhu cầu của người dân Cần Thơ đòi hỏi Hội Báo Xuân phải được tổ chức ở quy mô ngày càng cao hơn, phạm vi tổ chức rộng hơn nhưng do kinh phí của thư viện có hạn, không đủ sức đáp ứng tốt nhu cầu chính đáng của người dân.

Trước tình hình này, Thư viện tỉnh đã đề xuất Sở VH TT đứng ra chủ trì phối hợp với các cơ quan, ban ngành cùng chức năng tổ chức Hội Báo Xuân. Sau 3 năm thực hiện phối hợp, Hội Báo Xuân đã có bước phát triển ở mức cao hơn. Hội Báo Xuân năm 1996 Thư viện tỉnh Cần Thơ chỉ tập hợp được trên 200 loại báo Xuân nhưng từ khi có sự phối hợp tổ chức với Ban Tuyên giáo, Hội Nhà báo tỉnh Cần Thơ, Báo Cần Thơ, Hội VHNT tỉnh, lượng báo Xuân tập hợp được đã gia tăng đáng kể. Trung bình mỗi năm Hội báo Xuân tập hợp được trên 350 loại. Tính riêng 3 năm 1999, 2000 và 2001, Hội Báo Xuân đã được hỗ trợ 959 bản báo Xuân, tổng trị giá 19.875.000đ. Đồng thời kết hợp tổ chức thi bình chọn báo Xuân của địa phương, điều này đã

góp phần tăng cao hiệu quả của Hội báo Xuân.

Do vậy, Thư viện tỉnh có điều kiện mở rộng tổ chức hoạt động Hội báo Xuân ở tất cả các huyện, thị, thành và một số xã Văn hóa trong tỉnh. Hoạt động này đã góp phần làm phong phú đời sống văn hóa tinh thần của người dân đặc biệt ở vùng nông thôn trong những ngày vui Tết cổ truyền của dân tộc.

*** Tổ chức các cuộc thi**

Trong những năm vừa qua Thư viện tỉnh Cần Thơ đã chủ động đề xuất và vận động nhiều cơ quan đơn vị (Ban Tuyên giáo, Báo Cần Thơ, Liên đoàn lao động tỉnh, Sở Giáo dục đào tạo, Tỉnh Đoàn, Ủy ban CSGDBVTE...) cùng tham gia tổ chức nhiều cuộc thi tìm hiểu đạt hiệu quả cao như các cuộc thi: "Cần Thơ - Danh nhân và truyền thống", "Đảng và Bác Hồ", "Lịch sử thăng Long - Hà Nội", "Nét vẽ tuổi thơ"... và gần đây có cuộc thi tìm hiểu Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ IX và Nghị quyết đại hội đảng bộ tỉnh Cần Thơ lần thứ X chủ đề "Nhận thức và hành động theo Nghị quyết của Đảng". Từ sự phối hợp của nhiều cơ quan, các cuộc thi tìm hiểu đã thật sự trở thành một hình thức hoạt động văn hóa sôi nổi trong toàn tỉnh, lôi cuốn mọi tầng lớp nhân dân địa phương tham gia, số lượng bài dự thi tăng, chất lượng bài làm ngày càng cao. Các hoạt động này đã giúp Thư viện tỉnh thực hiện tốt nhiệm vụ chính trị, phát huy vai trò tích cực trong đời sống xã hội.

Ngoài ra, Thư viện tỉnh còn phối hợp với Đoàn thanh niên các huyện, xã thường xuyên tổ chức các cuộc triển lãm sách báo, hình ảnh, các cuộc thi hỏi đáp tìm hiểu truyền thống cách mạng, về Đảng và Bác Hồ nhân dịp kỷ niệm các ngày Lễ tại địa bàn huyện, xã và Đền thờ Bác Hồ (một di tích lịch sử tại xã Lương Tâm huyện Long Mỹ). Các hoạt động này đã trở thành

một hoạt động văn hóa phổ biến ở tỉnh Cần Thơ được đông đảo quần chúng nhân dân đồng tình hưởng ứng.

2. Thực hiện "xã hội hóa" qua sự huy động, cộng đồng trách nhiệm cao cho sự nghiệp thư viện.

Vấn đề này thể hiện rõ nét ở hai khía cạnh: Nhận thức, sự quan tâm đối với công tác thư viện được nâng lên; Các nguồn tài trợ, hỗ trợ sách, trang thiết bị cho thư viện ngày càng nhiều.

- Trước hết là sự quan tâm thường xuyên của UBND tỉnh, Sở VH TT Cần Thơ. Từ năm 1995, khi Sở VH TT Cần Thơ chính thức phát động phong trào xây dựng mô hình "ấp văn hóa", "xã hội hóa" thì tủ sách, phòng đọc sách đã trở thành một thiết chế bắt buộc trong quá trình vận động, xây dựng, xét công nhận danh hiệu ấp, xã Văn hóa.

Chủ trương "xã hội hóa" công tác thư viện còn được Sở VH TT chỉ đạo qua sự kết hợp giữa Thư viện tỉnh và Trung tâm văn hóa tỉnh, các huyện, thị trong tỉnh từ việc lập kế hoạch đến tổ chức thực hiện, rút kinh nghiệm thực tiễn các hoạt động văn hóa. Đặc biệt đ/c Giám đốc Thư viện tỉnh còn là thành viên Ban chỉ đạo xây dựng đời sống văn hóa cơ sở của tỉnh nên có điều kiện thuận lợi chăm lo cho phong trào đọc sách ở cơ sở.

Thư viện tỉnh còn tranh thủ đề xuất Sở VH TT tham mưu UBND tỉnh Cần Thơ ban hành Chỉ thị số 20 "Tăng cường xây dựng phòng đọc sách, tủ sách xã, phường, thị trấn trên địa bàn tỉnh". Chỉ thị nêu rõ đến cuối năm 2002 phấn đấu đạt 100% xã, phường có phòng đọc sách. Qua đó, nhiều địa phương đã có chuyển biến về nhận thức, quan tâm đầu tư tốt hơn đối với phong trào đọc sách.

- Song song với tổ chức hoạt động, xây dựng phong trào, Thư viện tỉnh Cần Thơ đã nỗ lực vận động hỗ trợ, đóng góp

sách báo, trang thiết bị cho ngành Thư viện. Thư viện Tỉnh đã xây dựng được mối quan hệ với nhiều cơ quan trong và ngoài tỉnh, các tổ chức nước ngoài (Hội đồng Anh, Quỹ phát triển văn hóa Việt Nam - Thụy Điển, Quỹ phát triển văn hóa Việt Nam - Đan Mạch, Đại sứ quán Pháp, Tạp chí Xưa và Nay, Ngân hàng thế giới Việt Nam, các nhà xuất bản, Liên hiệp tổ chức hữu nghị các nước tỉnh Cần Thơ, Sở KH-CN & MT, Xí nghiệp In Tổng hợp Cần Thơ...) qua đó đã nhận được rất sự hỗ trợ nhiệt tình về vật chất và tinh thần. Trong 2 năm 1999-2000, các cơ quan, tổ chức trên đã gửi tặng Thư viện tỉnh Cần Thơ trên 2000 quyển sách các loại.

Đặc biệt đầu năm 2001, Quỹ Châu Á đã tặng 1.287 quyển sách và 1 bộ máy vi tính (tổng trị giá 23.231.600đ), Nhà sách Thị Nghè, Nhà sách Thăng Long, NXB Trẻ đã hỗ trợ 914 quyển sách, tổng trị giá 13.272.000đ giúp Thư viện tỉnh Cần Thơ xây dựng 2 thư viện ở hai huyện mới thành lập (Vị Thủy và Châu Thành A).

Ở cơ sở, phong trào "Góp một quyển sách để đọc ngàn quyển sách" đã được các thư viện huyện, thị và phòng đọc sách phát động rộng rãi trong đông đảo quần chúng nhân dân và nhận được sự hưởng ứng nhiệt tình. Kết quả trong hai năm 1999-2000, các thư viện cơ sở đã vận động đóng góp được trên 3.000 quyển sách, hỗ trợ vốn sách cho hệ thống thư viện cơ sở phục vụ nhân dân.

3. Xã hội hóa trong phong trào xây dựng phòng đọc sách, tủ sách cơ sở

Tiếp tục thực hiện Nghị quyết TW5 (Khóa VIII) và thiết thực hưởng ứng phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa", với chủ trương "xã hội hóa", ngành VH-TT Cần

Thơ đã đạt được nhiều thành tựu.

Từ chủ trương này, Thư viện tỉnh Cần Thơ đã vận dụng linh hoạt vào công tác phát triển mạng lưới phòng đọc sách, tủ sách cơ sở rộng khắp trong toàn tỉnh Cần Thơ. Nhiều mô hình được hình thành và phát triển theo hướng: Nhà nước và nhân dân cùng chăm lo phát triển sự nghiệp thư viện tỉnh: Tủ sách ấp văn hóa, khu văn hóa gia đình, nhà chùa, nhà thờ, tủ sách truyền văn hóa. Đặc biệt những năm gần đây, gắn liền với phong trào xây dựng đời sống văn hóa ở địa bàn dân cư của tỉnh Cần Thơ, Thư viện tỉnh tập trung phát triển mô hình phòng đọc sách xã văn hóa, thư viện nông trường văn hóa, tủ sách bưu điện văn hóa xã.

- Đối với các phòng đọc sách xã

Chính quyền và nhân dân đóng góp xây dựng cơ sở, hợp đồng cán bộ quản lý theo kế hoạch xây dựng xã văn hóa và thực hiện Chỉ thị 20 của UBND tỉnh. Thư viện tỉnh hướng dẫn nghiệp vụ, hỗ trợ vốn sách, trang thiết bị ban đầu, đảm bảo nguồn sách luân chuyển thường xuyên. Đến nay, tỉnh Cần Thơ đã phát triển được 1 thư viện nông trường văn hóa (Nông trường Sông Hậu), 27 phòng đọc sách xã. Ngoài công tác phục vụ, các phòng đọc sách xã còn được Thư viện tỉnh hỗ trợ tổ chức các hoạt động thông tin tuyên truyền như: Triển lãm báo Xuân, triển lãm sách, thi hỏi đáp, thi kể chuyện sách thiếu nhi, giới thiệu sách... Trung bình mỗi PDS phục vụ từ 20 - 30 lượt người/ngày.

- Tủ sách bưu điện

Thực hiện kế hoạch phối hợp giữa Sở VH TT và Bưu điện tỉnh Cần Thơ, Thư viện tỉnh đảm nhiệm xây dựng tủ sách tại các điểm Bưu điện văn hóa xã, đảm bảo cung cấp mỗi điểm từ

200 - 300 quyển sách, hướng dẫn nghiệp vụ và luân chuyển sách mới. Ngành Bưu điện lo xây dựng cơ sở, trang thiết bị, vốn báo - tạp chí và cử nhân viên kiêm nhiệm công tác quản lý tủ sách. Sau 3 năm phối hợp, đến nay tỉnh Cần Thơ đã có 41 tủ sách bưu điện văn hóa xã.

Hoạt động của PDS xã, tủ sách bưu điện văn hóa đã góp phần cải thiện và nâng cao đời sống tinh thần nhân dân vùng nông thôn, giúp người dân có điều kiện được tiếp nhận nguồn thông tin phục vụ sản xuất và đời sống, có phương tiện giải trí trong thời gian nhàn rỗi.

Từ kết quả nêu trên có thể nhận thấy rằng sự phát triển đồng bộ của ngành thư viện Cần Thơ từ tỉnh đến cơ sở là kết quả của sự vận dụng linh hoạt chủ trương "Xã hội hóa". Tuy nhiên, thực tiễn công tác xã hội hóa ở Cần Thơ và việc vận dụng Nghị định 90-CP và nghị định 73/1999/NĐ-CP vẫn còn gặp không ít những vướng mắc, cụ thể là:

- Hoạt động ở các tủ sách ấp văn hóa nhiều năm qua chỉ cầm chừng, do đại bộ phận nhân dân đều cuốn hút theo kinh tế, đọc sách chưa thật sự là nhu cầu thiết yếu của đời sống hàng ngày. Hệ thống phòng đọc sách xã hoạt động tương đối khá nhưng nguồn cung cấp vốn tài liệu còn hạn chế, chủ yếu vẫn dựa vào thư viện tỉnh. Đặc biệt, không có định suất biên chế cán bộ phòng đọc sách xã nên không tạo được sự ổn định về mặt tổ chức. Việc huy động đóng góp, tặng, hiến sách ở khu vực cơ sở không đạt hiệu quả cao do nhân dân còn phải đóng góp nhiều khoản lệ phí khác.

- Ở thư viện cấp huyện do chỉ được 1 biên chế cán bộ phụ trách nên không thể tổ chức các hoạt động tại chỗ mang tính quy mô, cũng không thể đi cơ sở xây dựng phong trào. Vì vậy

Thư viện tỉnh gần như phải làm thay các công việc này.

- Sự cộng đồng trách nhiệm vừa qua khá chặt chẽ giữa thư viện tỉnh và các Ban, ngành, đoàn thể nhưng ở cấp huyện và cơ sở việc phối hợp, chăm lo chung cho phong trào đọc sách chưa được quan tâm đúng mức. Do hầu hết các địa phương thường nặng công tác thông tin cổ động phục vụ nhiệm vụ chính trị hoặc tổ chức hoạt động văn nghệ quần chúng tham gia hội diễn, hội thi...

- Nghị định 90-CP và Nghị định 73/1999/NĐ-CP ban hành khá lâu nhưng về phía Bộ VH-TT, Vư Thư viện vẫn chưa có những văn bản hướng dẫn cụ thể nên Thư viện tỉnh Cần Thơ còn gặp nhiều lúng túng trong tổ chức thực hiện, "xã hội hóa" chủ yếu vẫn là sự tranh thủ chứ chưa đi vào khía cạnh thể chế.

Với những nhận thức và thực tiễn hoạt động nêu trên, Thư viện tỉnh Cần Thơ đề xuất một số giải pháp sau:

- Bộ VH-TT cần ban hành những tiêu chí cụ thể hướng dẫn thực hiện phương thức "xã hội hóa" trong hoạt động thư viện.

- Tuyên truyền sâu rộng hơn nữa phương thức "xã hội hóa" trong các cơ quan ban ngành, tổ chức xã hội và các tầng lớp nhân dân để mọi người nhận thấy trách nhiệm của bản thân đối với sự phát triển của đất nước.

- Phong trào cần phải có sự tổng kết, đánh giá. Đối với những địa phương thực hiện tốt cần nêu điển hình và nhân rộng học tập, khen thưởng kịp thời để kích thích phong trào.